

SRBI U SLOVENIJI MANJINSKE ORGANIZACIJE

MIRJANA PAVLOVIĆ

V članku so predstavljeni ustanavljanje in razvoj manjšinskih organizacij Srbov v Sloveniji in njihova vloga v življenju skupnosti, vpliv na oblikovanje, obranjanje in izražanje etnične identitete pripadnikov različnih generacij v sinhroni in diahroni perspektivi. Ključne besede: srbska manjšinska skupnosti, Slovenija, ustanove, etničnost.

This article discusses the establishment and development of Serbian minority organizations in Slovenia. It assesses their potential role in the community's everyday life and their influence on shaping, maintaining, and expressing the ethnic identity of members of different generations through synchronic and diachronic perspectives.

Keywords: Serbian minority, Slovenia, institutions, ethnicity.

Na organizacioni život svake manjinske zajednice, s jedne strane, utiču njene demografske i socioekonomske karakteristike, a s druge – društvenopolitičke odlike šireg okruženja. Prvi deo ovog rada zato je i posvećen tim pitanjima, a zatim je dat istorijat ustanovljenja i razvoja različitih tipova organizovanja Srba u Sloveniji. Osim toga, razmatra se uloga manjinskih organizacija u etničkoj zajednici, kao i njihov uticaj na očuvanje etničkog/nacionalnog identiteta, i to na primeru srpskih organizacija u Ljubljani.

Pored literature, u radu su korišćeni istorijski i statistički izvori, podaci iz štampe i drugih medija, kao i rezultati desetodnevnih terenskih istraživanja, koje sam obavila u septembru 2006. godine.¹ Ne računajući istorijsku literaturu, većinom posvećenu autohtonoj zajednici Srba u Beloj krajini, o Srbima u Sloveniji postoji relativno malo radova. Interesovanje za njihovo proučavanje prvo se javlja u domicilnoj republici, neka saopštenja davali su i pripadnici same zajednice, da bi se interesovanje za proučavanje Srba u Sloveniji javilo u matici tek poslednjih godina. Istraživanja su se uglavnom odnosila na demografske analize (na primer, radovi Mirana Komca), zatim na rasprave o društvenom statusu migranata, odnosno o zaštiti njihovih manjinskih prava, o izbrisanima (na primer, magistarska teza i radovi Marte Stojić). Međutim, nešto više podataka o organizacionom životu Srba u Sloveniji ipak se može naći u obimnim istraživanjima i zborniku radova *Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makednoci in Srbi – ABČHMS v RS*, posebno u radu Vere Kržišnik - Bukić (2003). Zato su za ovo

---

¹ U okviru bilateralnog projekta *Srbi u Sloveniji i Slovenci u Srbiji. Etnološka istraživanja identiteta i pogled na stanje u struci* (2006–2007).

izlaganje u velikoj meri korišćene i publikacije i drugi pisani materijali samih srpskih manjinskih organizacija u Sloveniji (novine, informatori, izveštaji, razni bilteni, statuti, odluke, programi, web sajtovi i sl.)

*

Srbi su se u predele današnje Slovenije naseljavali u više talasa. Prvi talas je obuhvatao stanovništvo koje se bežeći od turske najezde naseljavalo još u XVI veku (*Исвић* 1940: 186–188). U Beloj krajini i danas postoji njihova autohtona, ali izrazito mala zajednica. Drugi talas se javlja između dva svetska rata, a treći neposredno posle Drugog svetskog rata. Najintenzivnije naseljavanje Slovenije zabeleženo je ipak sedamdesetih godina prošlog veka, kada su iz Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine u potrazi za poslom mnogi krenuli u najrazvijeniju republiku u to vreme zajedničke države. U ukupnom broju imigranata Srbi su tada činili 22%, ali među 30% doseljenika iz BiH sigurno je bilo i mnogo Srba. Ipak, imigranti svih nacionalnosti zajedno činili su tada samo oko 3% ukupnog stanovništva Slovenije (*Гречић и Лопушина* 1994: 181).

Neposredno nakon osamostaljenja države Slovenije zabeležena je, pak, reverzibilna migracija. Po nekim procenama do 2002. godine iz Slovenije je otišlo približno 30.000 ljudi, a među njima najviše Srba i Crnogoraca. Najčešće su se iseljavali pripadnici JNA i njihove porodice, zatim osobe koje se nisu slagale sa osamostaljenjem Slovenije, ali i oni koji su smatrali da će politički i socijalni uslovi u novoj državi *radikalno uticati na slabljenje njihovog društvenog statusa i životnog standarda* (*Кочац* 2004: 793).

U poslednjim godinama prošlog i u prvim godinama ovog veka, međutim, ponovo dolazi do naseljavanja Srba u Sloveniju. Talas koji još uvek traje većinom obuhvata mlađe intelektualce, koji na samom početku napuštaju maticu bežeći od bombardovanja (1998–99), kao i iz političkih razloga, da bi nakon demokratskih promena u Srbiji osnovni uzrok iseljavanja ponovo bilo nezadovoljstvo ekonomskim uslovima života u matici.

**

Prema popisu stanovništva iz 1981. godine, u Sloveniji je bilo 42.182 Srba, a deset godina kasnije 47.911, dakle 2,44% ukupne populacije Slovenije (*Кочац* 1997: 126). Međutim, kako su se naseljavanja do 1990. godine odvijala unutar zajedničke države, mnogi imigranti nisu prijavljivali promenu boravka, pa statistički pregledi ne prikazuju realnu sliku migracionih procesa.

Ipak, treba istaći da je prema popisu iz 1991. godine 88,7% naseljenika imalo državljanstvo Republike Slovenije, dok su ostali imali status stranaca ili su bili svrstani u kategoriju *nepoznato* (*Кочац* 2004: 791). Osim toga, statistički analitičari uočili su i prelazak neslovenačke populacije u slovenačku između dva popisa (1991–2001). Tako se 8,8% osoba koje su u popisu 1991. godine registrovane kao Srbi, u popisu iz 2002.

godine izjasnilo kao Slovenci, a čak 10,6% nije želelo da odgovori na pitanje o nacionalnoj pripadnosti (ibid: 794).

Srbi u Sloveniji, prema popisu iz 2002. godine, predstavljaju izrazito urbanu populaciju. Najviše ih živi u opštini Ljubljana – 13.101 osoba, ili trećina ukupnog broja Srba u Sloveniji (Komac 2003: 15). Među pripadnicima srpske populacije preovlađuju lica sa srednjim stepenom obrazovanja (51,5%), a sa visokom ih ima 4,8% (Komac 2004: 800).²

* * *

Prvi podaci o organizovanju Srba u Ljubljani potiču iz 1905. godine, kada su srpski trgovci u Ljubljani pokušali da osnuju srpsko čitalaštvo, ali taj pokušaj nije uspeo (Kržišnik - Bukić 2003: 197). Najstarija postojeća organizacija koju su osnovali Srbi u Ljubljani jeste **crkvena parohija**. Do kraja Prvog svetskog rata bogoslužjenja na pravoslavni način u Ljubljani obavljana su samo povremeno i to u pojedinim prostranijim domovima, ili je pod zakup uzimana evangelistička crkva. Tako ratni vojni sveštenik Stevan Obradović, u vojničkoj Matici rođenih iz 1919. godine, navodi: „Obrednu funkciju obavio sam u Ljubljani, u kancelariji ovoga zvanja Belgiska vojarnica ...dana 1. junija 1919 u 11 časova prije podne“; ili „Obrednu funkciju obavio sam u Ljubljani, u stanu Vide Pogačnik rođ. Verbič, Mestni trg br. 10, II kat, dana 15. junija 1919, u 12 časova prije podne“ (Матковић³ 2002: 69).

Prvog stalnog sveštenika parohija je dobila 1938. godine, a do tada su je opsluživali vojni sveštenici. Naime, u jednoj prostoriji kasarne „Vojvoda Mišić“ bila je 1920. godine ustanovljena vojnička kapela Svetog oca Nikole, koja je služila ne samo potrebama vojnika, već i građanskih lica pravoslavne vere. Hram Sveti Ćirilo i Metodije, koji i danas postoji u gradskom parku Tivoli, međutim, izgrađen je i otvoren 1. decembra 1936. godine (Матковић 2002: 70). Krajem osamdesetih godina XX veka crkva je okupljala oko deset hiljada vernika (Гречић и Лопушина 1994: 181). Slovenačke vlasti su tek u zimu 1993. godine prihvatile Srpsku crkveno-školsku opštinu Sveti Ćirilo i Metodije kao sastavni deo Srpske pravoslavne crkve (ibid: 181).

Iste godine kada je otvorena vojnička kapela, u njoj je osnovan i **hor** koji je odgovarao na jektenije svešteniku. Kako su većinu njegovih članova činile izbeglice iz Rusije, on je nazivan *Ruski hor* (Матковић 2002: 70). Do 1932. godine hor je bio mešovit, a zatim samo muški do 1933. godine, kada je prestao da postoji. Pravoslavno crkveno pevačko društvo osnovano je februara 1938. godine. Društvo je imalo i svoja pravila (ibid: 71).

² Niz značajnih statističkih podataka o srpskoj populaciji u Sloveniji na osnovu popisa iz 2002. godine (verispovest, maternji jezik, upotreba maternjeg jezika, prostorna disperzija i sl.) mogu se naći i u radu Vesne Miletić (2003: 24–28).

³ Protojerej i ljubljanski paroh u periodu neposredno pre i za vreme Drugog svetskog rata.

Sledeća organizacija Srba u Ljubljani bila je **srpska škola**, otvorena 1953. godine. Zapravo, od tada je u školi „Prežihov Voranc“ održavana paralelna nastava na slovenačkom i srpskohrvatskom jeziku. Krajem osamdesetih godina u njoj je bilo oko 6.000 učenika *došljaka* ili *neslovenaca*, kako su ih najčešće nazivali. Javljaju se i mišljenja da, „zbog loših nastavnih kadrova i programa, škola nije ostavila većeg traga u kulturnom životu Srba u Sloveniji“, a ukinuta je početkom devedesetih godina, „zbog navodnog nedostatka učenika nastave na srpskom jeziku“ (Гречић и Лопушина 1994: 181).

Od kraja Drugog svetskog rata do raspada zajedničke države Srbi u Sloveniji, pa i u Ljubljani, nisu pokazivali veće interesovanje za osnivanje svojih organizacija na nacionalnoj/etničkoj osnovi, što nikako ne znači da nisu imali potrebu za povezivanjem sa zemljacima. Njihova tadašnja okupljanja, međutim, najčešće su bila neformalnog karaktera: porodične posete, međusobna druženja u kafanama i restoranima sa srpskom hranom i muzikom i sl. U tom periodu je i crkvena opština organizovala proslave svih većih pravoslavničkih praznika, ali su one privlačile mali broj Srba.

Međutim, burno razrešavanje ekonomske i političke krize bivše Jugoslavije krajem osamdesetih godina prošlog veka iz osnova je promenilo društvenu klimu, što je kod celokupnog stanovništva, a posebno kod pripadnika manjinskih zajednica, dovelo do povećanog osećaja nesigurnosti u svakom pogledu, izazvavši i povećanje njihove potrebe za povezivanjem, okupljanjem, pa i organizovanjem radi zaštite zajedničkih interesa. Zato Srbi u Ljubljani krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog veka osnivaju svoje organizacije pretežno na političkoj osnovi. Tako je 1988. godine bilo formirano **Kulturno društvo „Sava“**. Iako su njegovi osnivači i članovi većinom bili Srbi, neki poznavaoци smatraju da je Društvo imalo naglašenu jugoslovensku orijentaciju. Kako ta ideja u Sloveniji više nije mogla da okupi veći broj pristalica, društvo je ubrzo ugašeno (Бањаци 1997: 31). Istu orijentaciju, pa i sudbinu, imao je i **Jugoslovenski savez**, formiran 1989. godine, koji je takođe imao neznatnu podršku u slovenačkoj javnosti (ibid: 31). Sledeće 1990. godine javlja se **Srpska demokratska stranka**, ali je ubrzo nestala. Iste godine formirana je i **Stranka za ravnopravnost građana**, koja je ugašena tokom rata u Sloveniji 1991. godine. Uopšte se može konstatovati da političke stranke nisu uspele da okupe značajniji broj ili da zadobiju širu podršku Srba u Sloveniji (ibid: 32).

Nakon razdruživanja Slovenije od SFRJ, 25. juna 1991. godine, Srbi u skladu sa novonastalom političkom situacijom, kada postaju manjina, i to nepriznata manjina, menjaju i svoj tip organizovanja. Napuštajući političko-stranački koncept organizovanja, počinju da se ujedinjuju na nacionalnoj/etničkoj osnovi. Tako su, najčešće na spontan način, do danas nastala brojna društava – humanitarna, folklorna, dramska, sportska, muzička, literarna i slična udruženja. Neka od njih nestajala su ubrzo po osnivanju, druga su prestajala sa radom, a zatim ga posle nekoliko godina obnovljala,

dok su treća vrlo aktivna sve do danas. Po nekim procena Srbi u Sloveniji danas imaju oko petnaest organizacija, a stalno se javljaju i nove.⁴

Prvo srpsko društvo, osnovano u Sloveniji marta 1991. godine, jeste **Društvo Srpska zajednica** (<http://www.srpska-skupnost.si/>). Međutim, nakon vrlo brzog rasepa izdvojeni članovi društva osnivaju posebnu organizaciju – **Preduzeće Pupin centar**, a zatim i društvo **Fondacija Pupin** (Пупинов информатор 2, 12. 2. 1992, bez str.) Oba društva su i danas aktivna.

Drugo važno usmerenje u radu srpskih organizacija u to vreme bila je humanitarna aktivnost, što je i razumljivo, jer je u većem delu njihovih matica buktao rat. Tako je 1993. godine osnovano zavičajno udruženje **Mir**, koje je u najvećoj meri okupljalo Srbe iz prijedorsko-sanske regije, s osnovnim ciljem da prikuplja humanitarnu pomoć (Бањад 1997: 31). Kasnije većinom nastaju tzv. kulturna društva, ili prethodno osnovana humanitarna društva sa završetkom rata prerastaju u kulturna društva.

Osnovni cilj svih ovih društava različitog tipa jeste „očuvanje i negovanje srpskog narodnog i nacionalnog nasleđa, kao i očuvanje i razvoj kulturnog identiteta članova i drugih pripadnika novonastale etničke zajednice slovenačkih Srba,“ kako je, na primer, navedeno u *Statutu Srpske zajednice* (<http://www.srpska-skupnost.si>). Druge organizacije, kao **SKUD Vidovdan**, pak, u svojim osnivačkim aktima posebno naglašavaju da im je cilj i čuvanje i prenošenje kulturne tradicije na mlađe generacije (http://www.skud-vidovdan.si/kdo_smo.php?exp=1).

U pojedinim većim društvima vremenom su nastajale brojne sekcije – humanitarne, folklorne, literarne i druge. Neke od njih su se kasnije izdvajale u posebna društva. Na taj način je, na primer, nastalo **KUD Mladost** (<http://www.kud-mladost.net>).

Većina organizacija Srba u Ljubljani danas ima i zavidnu izdavačku delatnost. Savez srpskih društava Slovenije od 2004. godine izdaje reviju *Mostovi*, s ciljem da „imaju veliki značaj za srpsku manjinu, ali i za širu slovenačku javnost, kao i da pruže mogućnost svim društvima da se predstavljaju sa svojim aktivnostima“ i da se pohvale dostignutim uspesima (*Mostovi* 2 (3), 7). Osim toga, Srpska zajednica danas ima svoj list *Besede*, a Društvo Pupin istoimeni *Informator*, dok Srpski kulturni klub izdaje interne izveštaje sa svojih okupljanja i tribina.

Nešto kasnije javila se i potreba za formiranjem organizacija koje bi okupile mlađu populaciju, odnosno drugu generaciju Srba u Sloveniji. Tako su nastajala većinom folklorna društva Mladost, Vidovdan, Izvor, ali ne samo ona. U Ljubljani danas deluje Društvo srpskih studenata Slovenije, KUD „Multimedija“, Srpsko sportsko udruženje Slovenije „Red star“ ili Sportski klub „Srpska dijaspora“ i mnoga druga (<http://www.ambadasrbije.si>). Poslednjih godina Srbi u Sloveniji osnivaju i strukovne organizacije. **Udruženje srpskih književnika Slovenije** postoji od 2006. godine, mada je kao posebna organizacija registrovano sledeće godine, a danas ima devedeset i tri člana.

⁴ Na sajtu Ambasade Republike Srbije u Ljubljani navodena su srpska društva sa kojim Ambasada saraduje.

I pored više (neuspeh) pokušaja Srbi u Ljubljani još uvek nemaju svoju školu za učenje maternjeg jezika, mada veći broj pripadnika zajednice, pa i naši kazivači, ističu veliku potrebu za njom. S druge strane, Društvo „Mihajlo Pupin“ iz Ljubljane otvorilo je 2004. godine prvu srpsku biblioteku u Sloveniji, pod nazivom društva (Mostovi 5, 21. 9. 2005,16).

Sredinom devedesetih, tačnije – početkom 1996. godine, srpska društva pokušavaju da ujedine svoj rad, ali i da homogenizuju zajednicu, i okupljaju se u **Savez srpskih društava Slovenije**, koji je trebalo da predstavlja krovnu organizaciju srpske zajednice u Sloveniji (Mostovi 2, 5). Međutim, zbog sukoba različitih interesa unutar zajednice, koji nisu mogli da budu prevaziđeni, u Savez nikada nisu bila okupljena sva društva Srba u Sloveniji. Najčešći prigovori članstva jesu da predstavnici različitih organizacija svoj rad usmeravaju u interesu svojih posebnih organizacija, a ne Saveza, kao i da mnogi čelnici Savez koriste samo za ličnu promociju, odnosno da Savez svojim radom nije uspeo da privuče širu publiku, posebno tzv. „srpsku intligenciju“, a po nekim mišljenjima upravo „ta srpska populacija zbog većeg znanja i boljih pozicija u društvu može najviše učiniti za sveukupni status“ Srba u Sloveniji. O stalnim nesuglasicama koja prate rad Saveza slikovito govori i pismo objavljeno u magazinu *Mostovi*: „Dok smo ovako razjedinjeni, nesložni, bez cilja, uz međusobna podmetanja i nevažavanja jedan drugoga, samo ćemo se vrteti u jednom krugu i odmagati samom sebi“ (Mostovi 8, 25. 3. 2006, 11).

Slični komentari veoma su prisutni uvek kada Srbi u Sloveniji govore o svojim organizacijama, pa i na internet forumima. Svi navedeni prigovori uticali su na to da sredinom 2009. godine dođe i do podele Saveza, zapravo do formiranja novog saveza: **Savez organizovane srpske dijaspora Slovenije**, koji ima i svoj časopis *Otadžbina* (<http://www.srpskadijaspora.info/inc/print.asp?id=10069>).

Kao integrišući faktor Srpske zajednice u Sloveniji sve češće pokušava da se prikaže i crkva. Svojim različitim, pre svega socijalnim aktivnostima, ona želi da okupi što veći broj Srba, pa čak i one koji nisu vernici. Poslednjih godina Srpska crkva u Ljubljani gradi prilično grandiozno zamišljen srpski kulturni centar u kojem bi prostor za svoje aktivnosti i proslave, bar kako predstavnici crkve ističu, trebalo da nađu i druge organizacije u gradu (<http://www.spcu-lj.si/sr/o-centru>).

Mnoge organizacije Srba u Ljubljani, međutim, ne žele da predstavljaju samo etničke izolate, pa poslednjih godina većina njih uspostavlja sve bolju i kompleksniju saradnju sa širim okruženjem. Srpske organizacije ili njihovi predstavnici sve češće se učlanjuju u slovenačke kulturne asocijacije ili učestvuju u različitim formalnim ili neformalnim multikulturnim programima na nivou grada i Republike: literarne večeri, bazari, pozorišne predstave, sportski turniri i slično. Pojedine srpske organizacije i u svojim programskim ciljevima jasno naglašavaju da će raditi na „zalaganju za razvijanje saradnje i prijateljstva među srpskim i slovenačkim narodom,“ dok druge takve namere ističu i svojim imenom. Tako je marta 2002. godine zvaničan naziv Srpske zajednice promenjen u **Друштво Српска заједница - Društvo Srpska skupnost** (<http://srbska-skupnost.si>).

U međunacionalnu saradnju svojim različitim aktivnostima sve češće se uključuje i srpska crkva, organizacija koja se obično, mada ne uvek i tačno, smatra najtradicionalnijom, nacionalnom i ekskluzivno srpskom organizacijom kod Srba uopšte. Tako su osvećenju Srpske crkve u Ljubljani, koje je obavio Patrijarh Pavle 2005. godine, pored visoke delegacije katoličke crkve (kardinal Tomaš Špidlik iz Rima, slovenački nadbiskup i mitropolit msgr. Alojz Uran, papski nuncije u Sloveniji Santos Abrill y Castello), što se smatralo važnim činom ekumenizma, prisustvovali i predsednik Slovenije Janez Drnovšek, gradonačelnica Ljubljane Danica Simšič i predsednik slovenačke komisije za verska pitanja Lovro Šturm (Mostovi 6–7, 2. 12. 2005, 5–6).

Isto tako, treba naglasiti da, iako Srbi na tim prostorima žive već vekovima, pa ih neki autori smatraju čak autohtonom manjinom, oni još uvek nemaju zvanično priznati status manjinske zajednice, jer ih kao takve ne prepoznaje ni *Ustav Republike Slovenije*, kao ni drugi zakoni ili podzakonska akta koja razmatraju položaj manjina.⁵ Ipak, rad srpskih manjinskih organizacija u Sloveniji, pa i u Ljubljani, ne samo da je tolerisan, već je na izvestan način i javno priznat. Organizacije su registrovane kao pravna tela, za svoje projekte neke od njih dobijaju finansijska sredstva od Ministarstva kulture Republike Slovenije, a Društvo Srpska zajednica 2002. godine dobilo je status društva od javnog interesa na području kulture od Ministarstva za kulturu Slovenije.⁶

S druge strane, srpska društva u Ljubljani uspostavljaju i sve tešniju saradnju s maticom ili maticama,⁷ mada većina njih smatra da ona još uvek nije na zadovoljavajućem nivou. Ipak, na primer, u Ambasadi Srbije u Sloveniji postoji čitav spisak od 15 organizacija s kojima ova ustanova saraduje. Isto tako, Ministarstvo za dijasporu Republike Srbije razvija saradnju, pa i finansijski pomaže projekte nekih društava u Ljubljani.

Osim toga, može se zaključiti da su organizacije Srba u Ljubljani, pa i u Sloveniji, najčešće nastajale spontano, samoorganizovanjem pripadnika srpske zajednice, i da su predstavljale odraz njihovih različitih potreba i interesa u datom trenutku. Naime, Srpska zajednica ne predstavlja homogenu grupu. Njeni članovi vode poreklo iz različitih područja bivše Jugoslavije, razlikuju se po socioekonomskom stanju, po nivou obrazovanja i ideološkim opredeljenjima, pa u skladu s tim, što je razumljivo, neguju i različite stilove života i imaju različite potrebe. Sve to je uticalo, pa i danas utiče, na brojna trvenja ali i otvorene sukobe i rascepe unutar srpske zajednice i njenih organizacija. Poslednjih godina, međutim, stiče se utisak da su pripadnici srpske zajednice u

⁵ *Ustav Republike Slovenije* prava manjina pominje u članovima 5, 64 i 65, u kojima su Italijani i Mađari označeni kao autohtona manjina, a Romi samo kao manjinska zajednica. *Ustavu Republike Slovenije* (<http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1>).

⁶ Odluka ministra kulture Slovenije o dodeli statusa društva koje deluje u javnom interesu na području kulture čuva se u arhivi Društva.

⁷ Kako Srbi u Sloveniji vode poreklo iz Srbije, ali iz Bosne i Hercegovine, nakon raspada SFRJ i uspostavljanja nezavisnih država, oni kao svoju maticu doživljavaju i Srbiju i Republiku Srpsku i s obe održavaju tesnu saradnju.

Ljubljani i Sloveniji sve više svesni svojih razlika, ali i da su tolerantniji prema njima, pa nije redak slučaj da nekada sukobljena društva danas međusobno saraduju. Ipak, s obzirom na to da se organizovanost Srba u Ljubljani sve više uređuje, a da napreduje i sređivanje političkih odnosa između matične i domicilne države, može se pretpostaviti da će broj organizacija vremenom biti sveden na pravu meru potreba same zajednice.

Na kraju treba istaći da većina naših sagovornika, a neki od njih su i vodeće ličnosti u srpskim društvima, smatra da manjinske organizacije treba da imaju veliki uticaj na očuvanje etničkog identiteta Srba u Sloveniji, kao što je to slučaj, po njihovom mišljenju, i u drugim srpskim zajednicama u dijaspori, sa kojima imaju česte kontakte. Takva njihova uloga, smatra se, posebno bi bila značajna za pripadnike druge i kasnijih generacija manjinaca. Međutim, kazivači ipak konstatuju da zbog subjektivnih i objektivnih teškoća, kroz koje su organizacije Srba u Ljubljani prošle od osnivanja do danas, one sada nemaju takav značaj. Osim toga, one i dalje okupljaju manji broj Srba u Sloveniji. Po nekim pretpostavakama, sva srpska društva u Sloveniji zajedno nemaju više od 1500 članova (Miletić 2002: 10), što predstavlja nešto manje od 4% ukupnog broja Srba u Sloveniji. Najveći uticaj na očuvanje etničnosti informatori pridaju porodici, a zatim i crkvi. Isto tako, oni smatraju da bi organizacije mogle značajnije povećati svoj uticaj samo ako se prilike u postojećim društvima u značajnijoj meri uredi. Na kraju se može zaključiti da se ispoljavanje etničkog identiteta Srba u Sloveniji i dalje odvija u sferi porodice i neformalnih kontakata sa pripadnicima zajednice, dok se javno ispoljavanje etničnosti u širem društvu još uvek izbegava. Razlog tome sagovornici i dalje pretežno vide u pretpostavci da se na to u širem društvu još uvek ne bi pozitivno gledalo, mada priznaju da je situacija u tom smislu iz godine u godinu sve bolja, odnosno da javnost šireg društva sve više prihvata multikulturnu realnost.

LITERATURA

Бањац, Живко

1997 Срби у Словенији – прошлост и садашњост. У: *Зборник радова конференције: Срби у Словенији*. Београд: Институт српског народа Светске српске заједнице, 27–42.

Гречић, Владимир и Лопушина, Марко

1994 *Словенија. Сви Срби света*. Београд: ИП „Принцип“.

Ивић, Алекса

1940 Досељавање Срба у Угарску, Хрватску и Словенију. У: *Летопис Матице српске* CXI, V књ. 354, св. 3–4. Нови Сад: Матица српска.

Крžišnik - Bukić, Vera

2003 Narodnostno samoorganiziranje Albancev, Bošnjakov/Muslimanov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev in Srbov v Sloveniji. U: Klopčič, V., M. Komac i V. Kržišnik - Bukić, *Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makednoci in Srbi – ABCHMS v RS*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 191–200.

Комац, Миран

- 1997 Срби у Словенији. У: *Зборник радова конференције. Срби у Словенији*. Београд: Институт српског народа Светске српске заједнице, 126–154.
- 2000 Српска заједница у Словенији. *Beseda/Beseda. Časopis za kulturu/Časopis za kulturo*. [Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srbska skupnost] 1: 7–33.
- 2004 Срби у Словенији. *Теме. Часопис за друштвене науке* [Ниш: Универзитет у Нишу] 28 (2): 789–804.

Комас, Miran

- 2003 Srbi u Sloveniji. *Beseda/Beseda. Časopis za kulturu/Časopis za kulturo* [Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srbska skupnost] 3: 5–28.

Матковић, Богдан

- 2002 Летопис Српске православне црквене општине Љубљанске П. *Beseda/ Beseda. Časopis za kulturu/ Časopis za kulturo* [Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srpska zajednica] 2: 65–92.

Милетић, Vesna

- 2002 Položaj srpske narodne skupnosti v Sloveniji. *Beseda/ Beseda. Časopis za kulturu/ Časopis za kulturo* [Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srpska zajednica] 2: 5–13.
- 2003 Srbi u Sloveniji u brojkama popisa 2002, *Beseda/ Beseda. Časopis za kulturu/ Časopis za kulturo* [Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srpska zajednica] 3: 24–28.

Стојић, Марта

- 2008 Ко су избрисан? Технике искључења у Републици Словенији. *Гласник Етнографског института Српске академије наука и уметности* [Београд: Етнографски институт САНУ] 56: 127–144.

Ustava Republike Slovenije

- 1991 *Ustava Republike Slovenije* (<http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1>).

ŠTAMPA I PUBLIKACIJE SRPSKIH DRUŠTAVA

Beseda/Beseda, Časopis za kulturu/Časopis za kulturo, Љубљана/Ljubljana: Друштво Српска заједница/Društvo Srbska skupnost.

Interni izveštaji, Srpski kulturni klub „Dr. Svetozar Milićev“, Ljubljana.

Mostovi, Srpske novine, Časopis informativnog, kulturnoprosvetnog i zabavnog sadržaja, Savez srpskih društava Slovenije.

Пуупинов информатор, Културно-информативни центар „Пуупин“, Љубљана.

WEB STRANICE SRPSKIH DRUŠTAVA

<http://www.srbska-skupnost.si/>

<http://www.kud-mladost.net/>

<http://www.skud-vidovdan.si/>

<http://www.zsds.si/>

<http://www.srpska-dijaspora.org/>

<http://www.spc0-lj.si/>

SPISAK SRPSKIH DRUŠTAVA U LJUBLJANI

Savez srpskih društava u Sloveniji, Celovška 69/b p.p., 1001 Ljubljana (Dr Drago Vojvodić)

Kulturno društvo Mladost, Prule 4, 1000 Ljubljana (Marko Vukman)

Kulturno društvo Mihajlo Pupin, Podgornikova 3, 1000 Ljubljana

Savez organizovane srpske dijaspore Slovenije, Srpski kulturni klub, Celovška cesta 134, 1000 Ljubljana (Milenko Vakanjac)

Vukova zadužbina, Gradnikova brigade 6, 1122 Ljubljana (Živorad Andrejić)

Srpsko kulturno društvo „Izvor“, Pokopališka 15, 1000 Ljubljana (Zoran Vidović)

Srpsko kulturno-umetniško društvo „Vidovdan“, Rusjanov trg 10, Ljubljana (Slađana Šmitran)
 Kulturno umetniško društvo „Multimedija - AV«, Milana Majcna 7, 1000 Ljubljana (Ivica Stojanović)
 Udruženje srpskih književnika u Sloveniji, Celovška c. 134, 1000 Ljubljana (Saša Gajić)
 Društvo srpska kulturna zajednica, Bratovševa ploščad 10, 1000 Ljubljana (Petar Končar)
 Srpsko kulturno muzičko i sportsko društvo „Semberija“, Šmartinska c. 28, 1000 Ljubljana (Rajko Marković)
 Srpsko nogometno sportsko društvo „Red star Šiška“, Pod hribom 22, 1000 Ljubljana (Zoran Janičijević)
 Sportski klub „Srpska dijaspora“, Celovška 134, 1000 Ljubljana (Goran Petrović)
 Srpsko udruženje Slovenije „Stevan Sindelić“, Celovška 134, 1000 Ljubljana (Marko Gajić)
 Srpski kulturni klub, Rojčeva 6, 1000 Ljubljana (Ljubiša Bojović)

SERBS IN SLOVENIA: MINORITY ORGANIZATIONS

This article analyzes how various Serbian organizations were established and developed in Slovenia. In addition to literature, the article utilizes various other sources, such as historical and statistical data, publications, and written materials from Serbian minority organizations in Slovenia (newspapers, reports, accounts, bulletins, constitutions, decisions, programs, websites, etc.). Important data were also gathered during ten days of fieldwork in September 2006.

The organization of the Serbian community in Slovenia is influenced by the demography and socioeconomic characteristics of the community itself. The sociopolitical features of the surroundings also influence the community, and so the first part of this article discusses these in detail. Serbs have been present in Slovenia for many centuries, with the first wave of immigration noted as early as the sixteenth century. In White Carniola there is still a small indigenous Serbian community today. However, the majority of Serbs settled in Slovenia after the Second World War in several waves of immigration, especially in the 1960s and 1970s. The 1991 census recorded 47,911 Serbs in Slovenia, or around 2.44% of the total population. However, because immigration occurred within Yugoslavia until 1990, many immigrants did not report a change of residence, and so the statistical reports do not reveal the full extent of immigration. In the 2002 census Serbs mostly appear among the urban population, and most of these live in Ljubljana, numbering 13,101, or one-third of the total Serbian population in Slovenia. The majority of Serbs (51.5%) reported that they had high school educations, and 4.8% reported having college degrees.

The second part of the article reviews the history of establishing and developing various types of Serbian organizations in Slovenia. Political, religious, volunteer, cultural, artistic, sports, and literature organizations are examined. In addition, the article discusses the aims advanced by these groups, their behavior, the roles of the minority organizations in the ethnic community, and the impact these organization have on maintaining ethnic identity. The Serbian organizations in Ljubljana are taken as an example.

The analysis reveals that the majority of such organizations were formed spontaneously, self-organized by members of the Serbian community, with the aim of maintaining culture

and ethnic identity, especially targeting younger generations. To avoid separation from the Slovenian mainstream, many of these organizations have established good cooperation with their wider surroundings by joining or participating in various formal or informal multicultural programs and cultural associations at the city or national level. Certain Serbian organizations clearly state that their aim is to develop cooperation and affiliation among Slovenians and Serbs.

Nevertheless, even given their primary aim of maintaining ethnicity, these minority organizations have failed to influence ethnic identity: data indicate that only 4% of the Serbs in Slovenia participate in or are members of such organizations. Primacy in this domain, at least according to the informants, belongs to family and to some extent the Serbian Orthodox Church; that is, to social activities by its members in Slovenia.

Mr. Mirjana Pavlović, Etnografski institut SANU, Knez Mihailova 36/IV, 11000 Beograd, Srbija eisanu@ei.sanu.ac.rs

